

# De Burgerlijke Wacht te Mechelen (1830) ; een aspekt der omwenteling van 1830

door

J. VERBEEMEN  
*lid van de Maatschappij*

Augustus-september 1830. De Unionistisch gezinde burgerij leidt de opstand tegen het nogal absolutistisch regime van Willem II. Zij verjaagt de garnizoenen uit Brussel, Luik, Bergen en andere steden. Deze uittocht van het Nederlandse leger brengt twee gevolgen met zich mee. Langs de éne kant is de burgerij nu vrij haar visie van bestuur tot uiting te brengen, maar anderzijds ontstaat er een gezagskrisis. Nu het leger, de maréchaussée, en dergelijke verdwenen zijn, is er een toestand, weliswaar van voorbijgaande aard, maar van zeer concrete anarchie geschapen. De relletjes te Brussel zijn nogal vlug en waarschijnlijk enigszins onverwacht tot een grote opstand uitgegroeid, zodanig dat in vervanging van de vroegere militaire macht niets meer bestaat. Deze lacune zou aanleiding kunnen geven tot een opstand van de volksklasse, die haar ellende wil wreken op de nieuwe machines en ze vernielen<sup>1</sup> en aan het plunderen zou slaan, eerst bij Orangisten, maar weldra ook bij anderen. Het kleine volk zou zich niet alleen tegen Willem II richten. In veel grotere mate dan dit bij de bourgeoisie het geval was, waar zuiver theoretische beschouwingen over vrijheid, etc., invloed hebben op hun opstandige reactie, zou de mindere klasse zich vermoedelijk veel meer door materiële beslommeringen laten leiden en naar alle waarschijnlijkheid vlug het verschil vergeten tussen « mijn en dijn », *in casu* tussen de bezittingen van Orangistische en niet-Orangistische elementen der burgerij en zo wel bij de éne als bij de andere aan het vernielen en plunderen gaan.

Deze nuchtere overwegingen drongen zich zeer vlug, reeds van de eerste uren van de opstand<sup>2</sup>, op aan de geest van de bourgeoisie. Zij besloot derhalve om bij ontstentenis van een officiële gewapende macht zelf de verdediging van haar bezittingen op

Afkortingen : AM : Stadsarchief van Mechelen.  
MA : Modern Archief

- (1) Wat gebeurde in de omgeving van Brussel.
- (2) Te Brussel reeds op 26 augustus 1830.

zich te nemen en een uit haar rangen gerecruteerd gewapend korps te vormen. De Burgerlijke wacht was bijgevolg geboren <sup>3</sup>.

Aldus is ook te Mechelen geschied. De eerste opstandige beweging ontstond te Brussel in de nacht van 24 op 25 augustus 1830. En reeds in de allereerste dagen van de opstand wanneer Mechelen nog volledig in handen van het bestaande gezag is wordt de oprichting van een Burgerlijke Wacht beraamd. Op 27 augustus vertrokken twee eskadrons cavalerie van het garnizoen naar Brussel. De militaire autoriteit vroeg daarom aan het Mechelse stadsbestuur om een detachement der Schutterij onder de wapens te roepen. Omwille van de ongerustheid die daardoor zou kunnen gewekt worden besloot men dit tot 31 augustus uit te stellen <sup>4</sup>. Maar de gebeurtenissen gaan onwederroepelijk hun gang, en op 28 augustus wordt aan ca 300 inwoners een bericht uit naam van burgemeester en schepenen gezonden met de vraag om nog dezelfde dag te 15 u. op het stadhuis te willen zijn om er te beraadslagen over de inrichting van een Burgerlijke wacht <sup>5</sup>.

En op die vergadering is de Mechelse Burgerlijke wacht waarschijnlijk officieel gesticht. Zij zou een afdeling in elk der vijf wijken hebben. Ruim een week blijft het daarbij. Het stadsbestuur heeft ingezien dat een mogelijke opstand wel zo geen vaart neemt. Dan op een in het Frans gesteld verzoekschrift getekend door zeven en twintig inwoners <sup>6</sup> wordt op 6 september besloten door burgemeester en schepenen dat men zal overgaan tot de verkiezing van de officieren van deze Burgerlijke wacht. Tegelijkertijd wordt een reglement opgesteld. Het ontwerp daarvan was eveneens door diezelfde ondertekenaars der petitie voorgelegd <sup>7</sup>. De voornaamste punten van het goedgekeurde reglement zijn: 1° In elke wijk zal er één compagnie der Burgerlijke wacht bestaan. De kapiteins, luitenanten, sergeanten en korporaals zullen door de leden dezer compagnie gekozen worden, met eenvoudige meerderheid van stemmen; 2° de kommandant en twee adjudanten zullen daarna door de vijf kapiteins tezamen met de burgemeester en de drie schepenen bij meerderheid van stemmen gekozen worden; 3° de kommandant moet alle beslissingen nemen in over-

(3) De eerste Burgerwacht werd opgericht te Brussel op 26 augustus 1830. Andere steden volgden.

(4) AM, MA, Periode 1792-1850, nr 885, los stuk, gedateerd 27 augustus [1830].

(5) Ibidem, losse stukken. Het getal van 300 inwoners aan wie die uitnodiging gericht werd, wordt geïnsinueerd door het cijfer 300 voorkomende op het ontwerp van de uitnodiging.

(6) Ibidem. - De ondertekenaars, voor zo ver leesbaar, zijn: C.E. Bosselaers, P.S. Jeghers, Lauwers-De Brouwers, de Cuyper, Lousbergs, Ph. Snoy, F. Villers, F. Stevens, Al. Snoy, Jud. C. Nelis, Ferdinand de Meester, G.J. Deudon, Edouard Pijcke, E. Slavon, C.L. Vermeulen, Lenoir, Godard, Jh. Dieudonné, L. Leemans, F. Verberckt, Siraut-Destouche, L. Leemans, B. Dieudonné.

(7) Ibidem.

eenstemming met burgemeester en schepenen; 4° de Burgerlijke wacht moet verzamelen op het stadhuis. Het valt op dat punten één en twee kunnen uitvallen in het nadeel van de Orangistische stadsregering, in die zin dat er kandidaten kunnen verkozen worden die anti-orangistisch zijn. Dit gevaar moet duidelijk voor de ogen van het stadsbestuur gestaan hebben, en door punt drie trachten zij dit gevaar reeds in de kiem te smoren. Overigens hadden de aanvragers getracht mogelijke bezwaren van de stadsregentie vooraf te ontzenuwen, vermits zij in het tweede punt van hun ontwerp-reglement voorgesteld hadden als kommandant te benoemen Maximilianus Josephus Guyot, en als adjudanten Petrus Josephus Esperen en E.M.J. Wouters de Terweerden.

De eerste was een gepensioneerd kapitein, geboortig van Blanden, op dit ogenblik ca. 44 jaar oud. Hij woonde als onderhuurder in het huis van Jan Baptist Olivier, het nr 586 der Wijk A, in de Begaardenstraat. Het is van het allergrootste belang dit te onderstrepen. Is J.B. Olivier niet de burgemeester der stad Mechelen<sup>8</sup>? Hij kent dus deze persoon heel goed en moet hem naar alle waarschijnlijkheid aangezien hebben als een zeer betrouwbaar element. Als oud-kapitein bezat hij daarenboven alle nodige militaire onderlegdheid.

Ook de tweede P.J. Esperen kan geen achterdocht wekken, integendeel. Ook hij was een gepensioneerd kapitein, geboren van Gent en op het ogenblik 51 jaar oud<sup>9</sup>. Tenslotte was Wouters de Terweerden de directeur van het postkantoor, eveneens geboortig van Gent en toen 46 jaar oud<sup>10</sup>. Alles was dus in het werk gesteld om mogelijk wantrouwen van het Orangistische college te sussen. En daar waren de ondertekenaars der petitie ten volle in geslaagd. Was het opzettelijk dat men het gedaan heeft of niet? Wie zal het zeggen. In alle geval bij de handtekeningen onderaan de petitie ontbreekt deze van J.J. Vermijlen-Neefs<sup>11</sup>, de eerste Belgische burgemeester van Mechelen vlak na de uittocht der Nederlandse troepen. Was hij toen reeds verdacht? Naar alle waarschijnlijkheid wel. Hoe zou het kunnen dat zijn pro-Belgische gevoelens, die hem de burgemeesterssjerp zouden bezorgen, niet aan zijn metgezellen uit de Mechelse gemeenteraad zouden bekend geweest zijn<sup>12</sup>?

(8) Alle gevens volgens het register der Volkstelling van 1829, Wijk A, cfr ook MA, Periode 1792-1850, nr 370.

(9) Volkstelling 1829, Wijk E, nr 386 (Cfr ook MA, Periode 1792-1850, nr 375).

(10) Volkstelling 1829, Wijk A, nr 365. Cfr. ook MA Periode 1792-1850, nr 370.

(11) Zij staat wel bij deze die het ontwerp van reglement ondertekenden.

(12) J.J. Vermijlen-Neefs was lid van de stedelijke raad (Volkstelling 1829, Wijk A, nr 513). J. MARCHAU, *De gebeurtenissen van 1830 te Mechelen*, in Hande-

Het college beslist om onmiddellijk, op 7, 8 en 9 september, de verkiezingen in de compagnieën te laten doorgaan. Na een periode van wijfeling of men wel gewapend gezag zou verlenen aan de burgerij, hebben Olivier en zijn schepenen dus plots partij gekozen en de zaak doorgedreven.

De verkiezingen verlopen normaal. Volgende kapiteins zijn verkozen: voor Wijk A: J.J. Vermijlen-Neeffs, voor Wijk B: Car. Jos. Nelis, voor Wijk C: Jud. Lamb. De Greef, voor Wijk D: Joannes Gom. Bernaerts, voor Wijk E: baron Al. Snoy. Onder hen bevinden zich twee ondertekenaars van het verzoekschrift: Nelis en Snoy<sup>13</sup>.

Olivier aanvaardt de uitslag van de kiezing, want op 10 september wil hij de vijf kapiteins uitnodigen om op het stadhuis tot het aanduiden van de kommandant en zijn adjudanten over te gaan<sup>14</sup>. Voorlopig waren Guyot, Esperen en Wouters de Terweerden als kommandant en adjudanten aangeduid<sup>15</sup>. Of de vaste aanstelling bij de verkiezing, zoals afgesproken doorgegaan is, valt te betwijfelen. Want Esperen en Wouters waren in de kiezing voor officieren der compagnieën tot eerste luitenant verkozen. De laatste voor Wijk A, de eerste voor Wijk E. Maar allebei geven ze reeds de dag van hun verkiezing ontslag, dit omwille van beroepsbezigheden<sup>16</sup>. En dan, op 9 september komt het ontslag van Guyot. Hij schrijft dat hij zijn ontslag geeft omdat het gerucht de ronde doet dat niemand zo hij geen geboren Mechelaar is in de Burgerlijke wacht kan opgenomen worden, en dat men tevens vertelt dat alle personen in stadsdienst of gepensioneerd van de staat uitgesloten zijn. Hij valt dus, besluit hij, *ex officio* weg<sup>17</sup>.

De mogelijkheid om deze drie personen in hun functie officieel te bevestigen, verdwijnt dus zodoende en daarmee de reden der verkiezing. Een hoop ondergrondse machinaties moeten tot deze situatie aanleiding gegeven hebben. Men kan veronderstellen dat, behalve al diegenen die van de Burgerlijke wacht deel uitmaakten omdat ze er nu eenmaal toe verplicht waren, er twee fracties in die wacht bestonden die politieke doeleinden nastreefden: een Orangistische en een Belgischgezinde. Vooral in de wijken A en

lingen van de Kon. Kring voor oudheidkunde, letteren en kunst van Mechelen, LIX, 1955, blz. 146.) Op dit ogenblik is hij 61 jaar.

(13) Cfr Lijst der verkozen officieren, onderofficieren en korporaals (AM, MA, Periode 1792-1850, nr 885, los stuk).

(14) Cfr MA, Periode 1792-1850, nr 885, los stuk gedagtekend 10 september 1830.

(15) zoals blijkt uit de in nota (16) aangehaalde brief van Esperen.

(16) Ibidem, hun brieven gedagtekend voor Wouters 7 september 1830, voor Esperen 10 september 1830.

(17) Ibidem, zijn brief van 9 september 1830.

E was hun strijd van belang, dit ter gelegenheid van de verkiezingen die onderscheidelijk op 7 en 9 september aldaar doorgingen. In Wijk A woonden drie kandidaten die belang hadden. Voor de Orangisten waren zeker de twee door het College aangenomen personen, nl. als kommandant, Guyot, en als één van zijn adjudanten: Wouters de Terweerden, de kandidaten, voor de niet-Orangisten was natuurlijk Vermijlen-Neeffs de aangewezen man. Het valt te betwijfelen of er in de Wijk A onder de leden van de Burgerlijke wacht veel overtuigde aanhangers waren van één van beide richtingen. De uitslagen der verkiezingen bewijzen zulks. Men begint met de kapitein te kiezen. Theoretisch zouden er dus drie mogelijke kandidaten zijn. De stemmen worden verdeeld over 14 personen. Maar van de 82 stemmen gaan er 62 naar Vermijlen-Neeffs. Guyot haalt er twee en Wouters één. Zo gezien zou men zeggen dat de Belgisch-gezinde partij in overdonderende meerderheid is. Daarop volgt echter de verkiezing van een eerste luitenant. Weer gaan de stemmen naar 16 verschillende kandidaten. En nu komt Wouters de Terweerden als eerste uit de bus; weliswaar niet als de grote triomfator zoals Vermijlen-Neeffs, maar toch behaalt hij 29 stemmen. De twee andere kandidaten met de meeste stemmen behalen er slechts 13 en 12. Guyot staat vijfde met vier stemmen<sup>18</sup>. Volgens de eerste stemming waarin een kapitein aangeduid werd, zou dus drie vierden der aanwezigen Belgischgezind geweest zijn, volgens de tweede stemming zou haast de helft van diezelfde aanwezigen Orangistisch geworden zijn. Nochtans sluit het een het ander uit. Wat daarenboven opvalt is dat de enige technicus, de ex-kapitein Guyot, het slechts brengt tot vier van de tweeëntachtig stemmen<sup>19</sup>. En hierin ligt de oplossing van het raadsel. Zoals zo dikwijls in de latere Burgerwacht hebben de leden van deze burgerlijke wacht niet gedacht als militairen, maar als burgers<sup>20</sup>. Hun interesseert hoegenaamd niet welke de technische bekwaamheid is van diegene die aan hun hoofd staat. Zij houden slechts rekening met zijn populariteit en wellicht ook met zijn positie in het burgerleven. Van die gezichtshoek uit had Guyot, een gepensioneerd officier, die slechts sedert ca. acht en een half jaar in de stad verbleef<sup>21</sup>, en die zich

(18) Ibidem, Verslag der verkiezing in dato 7 september 1830 en het blad waarop het depouillement der stemmen aangeduid is.

(19) Ook bij de derde stemming, voor een tweede luitenant, geraakt hij slechts tot drie stemmen. Wanneer daarna de onderofficieren verkozen worden wordt zijn naam zelfs niet vermeld. Cfr vorige nota.

(20) Cfr de verkiezing van de stadsontvanger en een apotheker als dokters verbonden aan de Burgerwacht bij de verkiezingen medio 1848, wanneer de Burgerwacht opnieuw ingericht werd, Cfr ons in druk zijnde artikel over de Mechelse Burgerwacht.

(21) Cfr Volkstelling 1829, Wijk A, nr 586.

voorzeker in populariteit en in de uitgebreidheid van zijn kennissenkring onmogelijk kon meten met iemand als Vermijlen-Neeffs, geboren Mechelaar, van nogal voorname familie, die reeds jaren actief was in het politieke leven van zijn stad en van op het podium hem door de gemeenteraad geboden steeds in de belangstelling van het publiek, d.w.z. zijn kiezers, moest staan, niet de minste kans. Bij Vermijlen-Neeffs was ook Wouters de Terweerden, als Directeur der Post zeker een figuur die met vele mensen in aanraking kwam, toch nog geen partij. Trouwens ook deze laatste was een immigrant, die eerst sedert 1825 in de stad verbleef<sup>22</sup>. Het is dus zelfs enigszins verbazingwekkend dat hij voor de tweede plaats zoveel stemmen kon behalen.

Hetzelfde gebeurt in de Wijk E. Baron A. Snoy wordt er op 9 september met 42 van de 75 stemmen tot kapitein gekozen. Esperen volgt hem met 20 stemmen. Onmiddellijk daarop wordt Esperen tot eerste luitenant aangeduid met 48 stemmen<sup>23</sup>. De populariteit van Snoy is dus voorzeker het doorslaggevend argument geweest.

Met dat al had de factor populariteit gespeeld in het voordeel der anti-Orangisten, in dit geval ten gunste van mannen als Vermijlen-Neeffs, en men was op die wijze gekomen tot de eliminatie van Guyot in het direkte bestuur der compagnie. Maar men zat nog met het gevaar dat hij, de overeenkomst luidde aldus, definitief als kommandant moest aangeduid worden. En daarnaast waren er nog Esperen en Wouters de Terweerden, die behalve in hun functie als eerste luitenant nu ook nog als adjudanten moesten bevestigd worden. En daar zien de Belgische patriotten mogelijkheden. Wat klinkt er voor Mechelaars logischer en meer gerechtvaardigd dan dat iedereen die lid is van de Burgerlijke wacht geboren Mechelaar moet zijn, en men voegt er nog bij: mensen in stadsdienst of staatsgepensioneerden horen er ook niet bij. Klaar en duidelijk is er onder verstaan dat men zulke personen niet kan betrouwen door dik en door dun, vermits zij afhankelijk zijn van een autoriteit die wel eens de vijand zou kunnen worden en dat hun beslissingen niet alleen kunnen bepaald worden door de belangen van de leden der Burgerlijke wacht, dat zij ook nog moeten luisteren naar bevelen van de legale macht.

Deze propaganda slaat in, met als gevolg, de drie geviseerde personen geven hun ontslag. Waarschijnlijk omdat ze voelen dat ze niet tegen het tij op kunnen roeien. Het doel is derhalve bereikt. De leiders van wat men de anti-Orangisten kan noemen hebben

(22) Cfr Volkstelling 1829, Wijk A, nr 386.

(23) MA, Periode 1792-1850, nr 885, proces-verbaal der stemming in de Wijk E en het blad waarop het depouillement der stemmen gedaan werd.

hun volledig ingerichte Burgerlijke wacht en het College van burgemeester en schepenen heeft geen vertrouwde personen aan het hoofd ervan staan. Waarschijnlijk is er in dit College geen gunstige reactie geweest. In zekere zin waren ze bedrogen uitgekomen. Of toen al de naam van Vermijlen - Neeffs vooropgezet werd als kommandant van deze Burgerlijke wacht is onbekend, maar niet onmogelijk. Werden hem door Olivier, of wie ook, verwijten toegestuurd om wat als niet naleven van het akkoord bestempeld werd. Niets wijst er op. Maar op 11 september richt Vermijlen-Neeffs ook een schrijven aan het College waarin hij zegt « que pour plusieurs motifs très fondés je ne puis adhérer à cette nomination ». Hij wens wellicht door dit ontslag alle mogelijke blaam te voorkomen <sup>24</sup>.

Burgemeester Olivier en zijn raadgevers bekijken de situatie andermaals. Ze gaan te rade bij de gouverneur der provincie en op 14 september besluiten zij de Burgerlijke wacht te ontbinden, ze voegen er bij « provisioneel » en ze bedanken de burgers die er van deel uitgemaakt hebben. Als reden van dit ontbinden geven ze op: « overwegende dat het bij het zo talrijk garnizoen en de rust welke de stad geniet niet meer benodigd is de dienst der Burgerwacht alhier nog te doen geschieden ». Dit is de officiële versie die aan het publiek wordt openbaar gemaakt <sup>25</sup>.

De toestand op dit ogenblik zou kunnen geïnterpreteerd worden als « match nul ». Maar de gebeurtenissen te Mechelen staan niet alleen en zijn voorzeker beïnvloed door wat er in de rest van het land gebeurde. En te Mechelen zelf bestond er minstens één aktieve kern van weerstand tegen het Hollands bestuur. Zij trachten voor alles wapens in handen te krijgen. Daartoe kopen ze o.a. van Nederlandse militairen kogels af <sup>26</sup>. En of de mannen van de Burgerlijke wacht zich zo maar neergelegd hebben bij de beslissing van 14 september is wel twijfelachtig. Hebben ze soms geïnsisteerd bij het stedelijk bestuur en gewezen op de noodzaak dat de Burgerlijke wacht paraat moet zijn zo het Nederlands garnizoen vertrekt. Wat er ook van zij, op 29 september wordt aan de kapiteins der compagnieën een raadsbesluit medegedeeld dat bij vertrek van de Nederlandse troepen de Burgerlijke wacht zal belast worden met de handhaving der orde en haar alsdan de wapens in het bezit van de stad zullen uitgedeeld worden <sup>27</sup>.

En nu treedt Vermijlen-Neeffs weer terug op. En niet meer

(24) Ibidem, Brief aan Vermijlen-Neeffs.

(25) Ibidem, Los stuk, gedateerd 14 september 1830.

(26) Ibidem, schrijven van de bevelhebber van het garnizoen aan het College, waarin hij er zich over beklagt dat men kogels afkoopt van zijn soldaten in een bepaalde café te Mechelen.

(27) Ibidem, los stuk, in dato 29 september 1830.

als kapitein der compagnie der Wijk A, maar als kommandant der ganse Burgerlijke wacht. Wanneer hij daartoe aangesteld werd is onbekend. Het feit bewijst echter dat de toestand meer en meer evolueert naar een situatie die ontsnapt aan de controle der op dat ogenblik wettelijke autoriteiten. Want aan het hoofd der Burgerlijke wacht staat nu een totaal pro-Belgisch persoon, diegene welke aanstonds na het vertrek der Hollanders de eerste Belgische burgemeester zal worden.

Vermijlen-Neeffs laat zich niet onbetuigd. Hij vraagt onmiddellijk naar wapens. Van stadswege antwoordt men dat de stad zelf 163 geweren bezit en men verder zal confereren met de kapiteins der Schutterij, opdat de personen die daartoe behoren hun geweren zouden binnenleveren<sup>28</sup>. De dag nog waarop hij dit antwoord ontvangt, 2 oktober 1830, zendt hij reeds een nieuwe brief aan het College om te vragen hoe ver het zit met de inlevering van deze wapens<sup>29</sup>. Maar zo gemakkelijk gaat dit niet. De Schutterij wenst haar wapens niet af te staan, alleen van het vijfde gedeelte van deze organisatie dat dit jaar zou moeten aftreden, zegge 30 man, kan men de wapens vragen. En op 5 oktober deelt de stad aan Vermijlen-Neeffs mede dat slechts drie geweren binnengebracht werden<sup>30</sup>.

Op 18 oktober, te 14 u., is het dan zo ver. De Hollanders verlaten de stad<sup>31</sup> en binnen het uur was de Burgerlijke wacht te been<sup>32</sup>. De dag daarna doet ze werkelijk militaire dienst, daar ze ingeschakeld werd om de poorten te bewaken. Telkens vijftig man onder bevel van een officier bezetten de Antwerpse poort, de Diestse poort en de Koepoort, die liggen aan de noordelijke toegangswegen van de stad<sup>33</sup>.

Ondertussen was Vermijlen-Neeffs burgemeester van de stad geworden en als kommandant van de burgerlijke wacht vervangen door de kapitein der Wijk B, Car. Jos. Nelis<sup>34</sup>. En op 23 oktober 1830 beveelt het besluit van het voorlopig Bestuur te Brussel dat de Burgerlijke Wacht overal, dus ook te Mechelen, zal in stand gehouden worden tot er een definitieve Burgerwacht zal

(28) Ibidem, brief nr 2.380 in dato 2 oktober 1830.

(29) Ibidem.

(30) Ibidem, brief nr 2.382.

(31) AM, reeks EE, Kronieken, XXII, nr 10, Kroniek van Schellens, periode 1830-1838, blz. 12.

H. Coninckx, 1815-1830. La fin de deux régimes; quelques pages de la chronique malinoise racontées par un contemporain, in *Handelingen van de Kon. Kring voor oudheidkunde, letteren en kunst te Mechelen*, XIV, 1904, blz. 97.

(32) Kroniek Schellens, blz. 12.

(33) AM, MA, 1792-1850, nr 885, los stuk.

(34) Voor Vermijlen-Neeffs, cfr. H. CONINCKX, *Op. Cit.*, blz. 104. Voor Nelis, Cfr AM, MA, 1792-1850, nr 885, los stuk, in dato 26 oktober 1830.



ingericht worden <sup>35</sup>.

De rest van de geschiedenis van de Burgerlijke Wacht is roemloos. Ze verebt. De leiders hebben alle last om de dagelijkse dienst te doen waarnemen. Meer en meer burgers bedanken er voor om, nu er huns inziens toch geen gevaar meer is, nog soldaatje te spelen, zodat ten einde raad de kommandant zich tot het College wendt om te bekomen dat een reglement opgesteld wordt dat toelaat straffen uit te spreken en toe te passen tegen hen die hun plicht niet doen <sup>36</sup>. Het absentisme, de plaag die ook geweldig zal woeden in de latere Burgerwacht, heeft voor het eerst maatregelen noodzakelijk gemaakt.

Het is nu voorzeker van belang na te gaan welke klasse der bevolking deel uitgemaakt heeft van deze Burgerlijke wacht en bijgevolg diegene geweest is waarop zich het nieuwe Belgische regime te Mechelen gesteund heeft.

Van 501 personen wier namen voorkomen onder diegenen die ingeschreven werden was het beroep of de sociale status te achterhalen in de Volkstelling van 1829.

Er waren: handelaar-ambachtsman	292	}	363
winkelier:	57		
handelaar-koopman	14		
ambtenaar (schrijver, notarisklerk, beambte bij de bank van lening, boekhouder, beambte bij het stedelijk bestuur, sekretaris van Tisselt, deurwaarder der belastingen, etc)	39	}	63
apotheker-dokter:	9		
procureur-advocaat:	11		
lid van de stedelijke raad:	2		
notaris	2		
grondeigenaar:	8	}	46
rentenier:	25		
zonder beroep	6		
gepensioneerde kapitein:	2		
particulier	5		
als werknemer aangeduid:	11		
Overige:	18		

(35) AM, MA, 1792-1850, nr 885, los stuk.

(36) Ibidem, brief van 20 januari 1831.

Brieven van dezelfde aard gingen uit van het gemeentebestuur aan de goeverneur

In hoofdzaak was het dus de handeldrijvende middenstand (72,4 %) die voor de effectieven zorgde. In mindere mate kwamen ambtenaars en vrije beroepen (12,5 %) en renteniers (9,2 %) in aanmerking. Bij de ambtenaars zaten echter wel wat elementen die als onbetrouwbaar, dus Orangist, te brandmerken waren. De in de volkstelling van 1829 als werknemenden aangeduide personen zijn over het algemeen zoons van neringdoeners.

Wat het officierenkorps betreft vindt men een omgekeerde verhouding. Daarvan waren 6 personen te rangschikken bij de handeldrijvenden (40 %), 4 bij de renteniers etc. (27 %), 4 bij de vrije beroepen, etc. (27 %), en 1 bij de overige (6 %). Ook in het korps der onderofficieren en korporaaals weerspiegelde zich dit overwicht der renteniers en der vrije beroepen, althans zo men zich kan baseren op de gegevens der Wijk A, waar van 10 sergeanten en korporaaals, wier beroep bekend is : 5 neringdoeners waren, 4 als beoefenaars van vrije beroepen of beambten te rangschikken zijn en 1 rentenier voorkomt.

De leiding van de Burgerlijke wacht en vermoedelijk dus ook van de pro-Belgische strekking was te zoeken bij de renteniers en de beoefenaars van vrije beroepen, etc., die dus de « brain trust » vormden. Het gros der troepen werd geleverd door de handeldrijvende middenstand, die het meeste te verliezen hadden bij mogelijke plunderingen door de mindere klasse.

der provincie op 10 februari 1831 : van de plaatskommandant naar de gouverneur op 15 januari 1831 (deze laatste brief was mede ondertekend door de kommandant der Burgerlijke Wacht).

Gevolg van dit alles was het opstellen van een reglement in dato 7 februari 1831, dat bepaalde in art. 1 : de dienst is verplichtend en persoonlijk voor alle mannelijke inwoners die op 1 januari 1830 21 jaar waren en nog geen 50 geworden waren ; in art. 2 : geen lid kan zich laten vervangen ; art. 3-15 : samen te vatten door : men is gehoorzaamheid verschuldigd en men moet opkomen wanneer men opgeroepen wordt. De wapens mag men slechts dragen zo men in dienst is.

Alles AM, MA, 1792-1850, nr 885.